

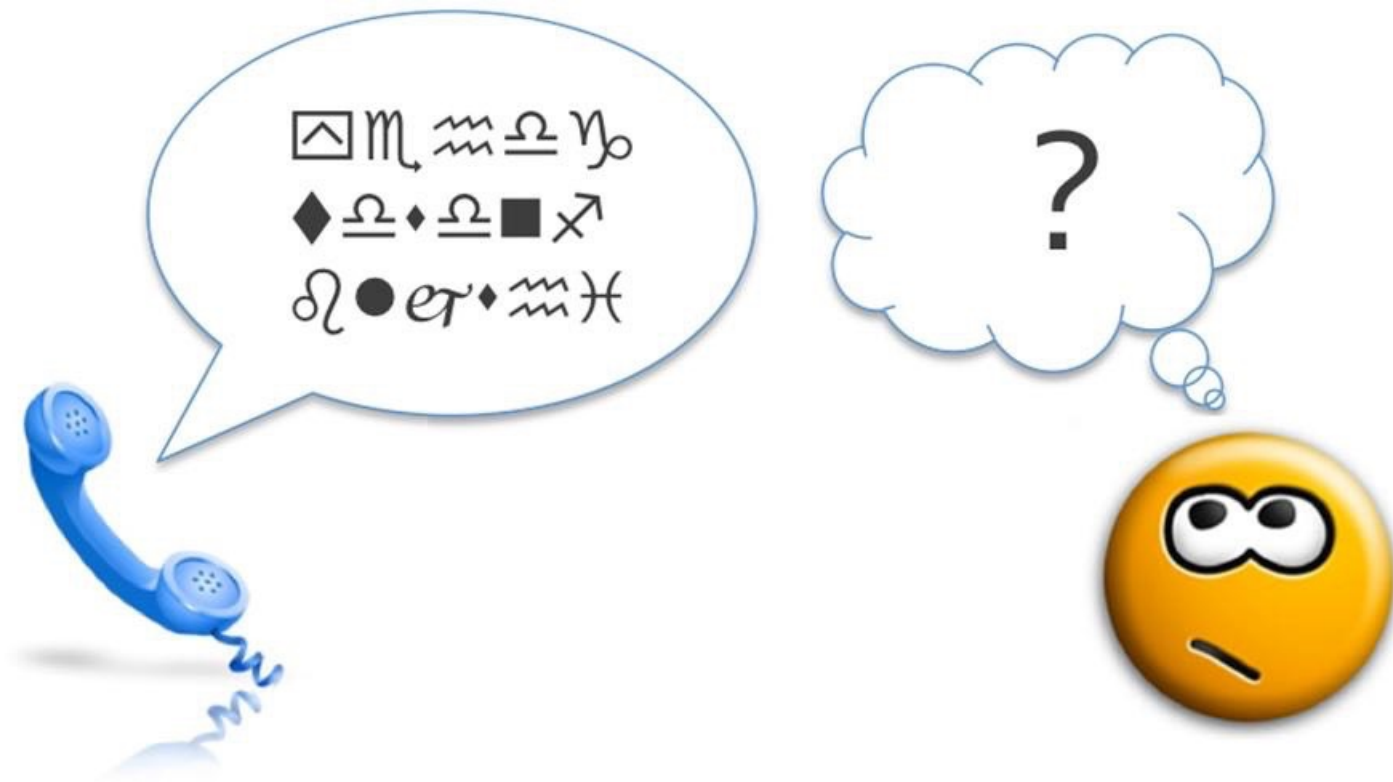
SPOLUPRÁCE
pro zdravou budoucnost

Činnost Programu OSN pro životní prostředí včetně SAICM - terminologie a co je SAICM

Ing. Kateřina Šebková, Ph.D

E0250: Politika a strategie ochrany prostředí před chemickým znečištěním,
2.přednáška, online, 9. března 2021

Abychom si rozuměli...

Terminologie obecná

- Právní rámec
- Právní nástroj
- Politika/Strategie
- **Nařízení**
- **Směrnice**
- **Rozhodnutí, Doporučení**
- Strategický plán, Bílá kniha, Zelená kniha
- Zákon, Nařízení vlády, usnesení vlády
- Vyhláška, Metodický pokyn, Metodika, doporučení, norma
- Výbor
- Komise
- Rada
- Vědecký panel
- Pracovní skupina

Terminologie věcná

- Nakládání s chemickými látkami
- Správná laboratorní praxe (SLP)
- Globální harmonizovaný systém
- REACH (nařízení o REACH)
- Chemická bezpečnost
- Synergie = posílení spolupráce a koordinace
- Finanční mechanismus

Terminologie speciální

- Výbor pro hodnocení perzistentních organických látek/polutantů (POPRC)
- Globální monitorovací plán (GMP)
- Vyhodnocování účinnosti úmluvy (effectiveness evaluation)
- Regionální centra
- Národní implementační plán
- Podávání zpráv (reporting)
- Mechanismus dodržování úmluvy (compliance)
- Zvláštní výjimka, přijatelný účel (specific exemption, acceptable purpose)

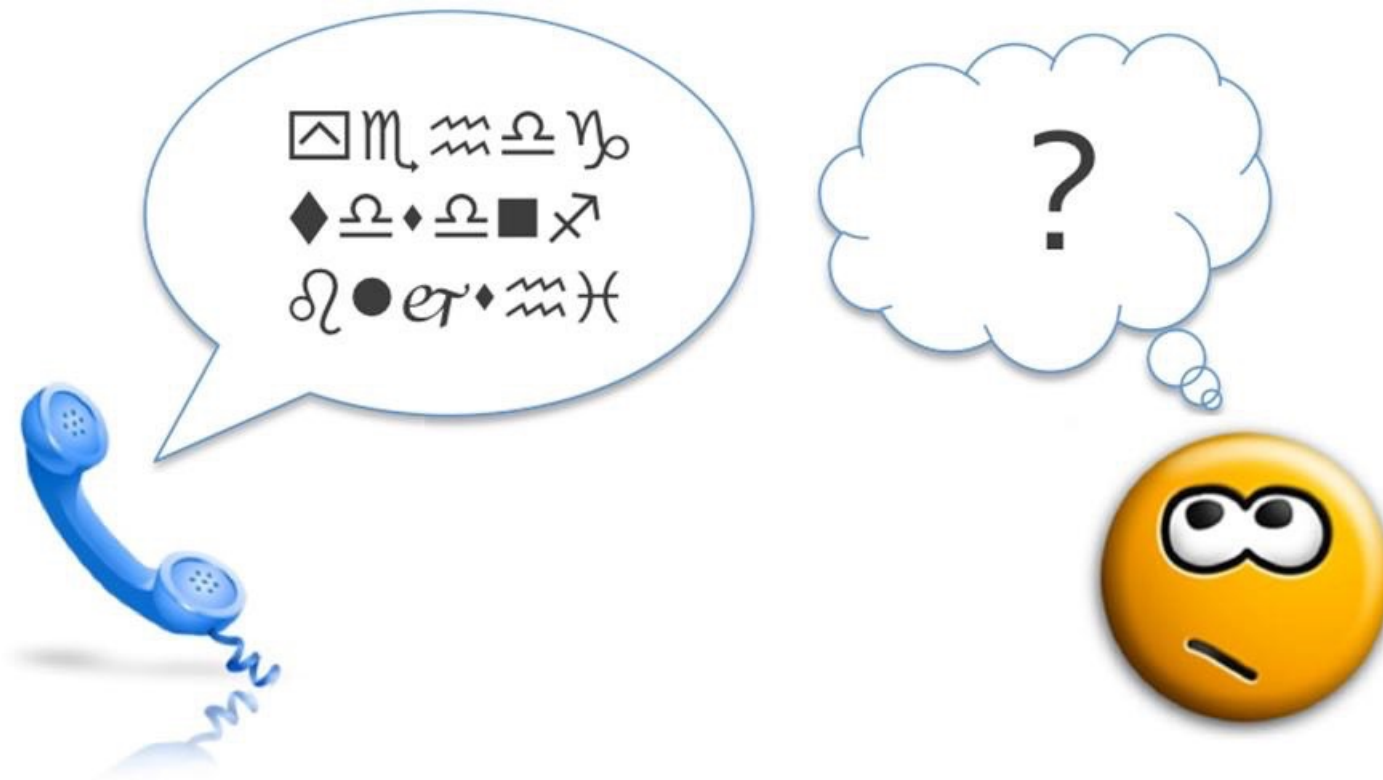
Terminologie - kdo je kdo?

- státy/smluvní strany úmluv
- mezinárodní organizace (OSN, UNEP, WHO, OECD, IOMC, EHK OSN, GEF, MLF)
- ostatní zájmové skupiny – rozdílný status (pozorovatel)
- sekretariáty úmluv a podpůrné orgány úmluv – byro, pracovní skupiny, výbory (POPRC, CRC, STAP)
- EK, EU, Rada EU, členské státy, sekretariát Rady EU

přesahy, kam až politika k chemickým látkám sahá

Abychom si rozuměli...

...někdy se hodí slovník
a ten pro Vás máme - dostanete pdf společně s přednáškou

MUNI | RECETOX

Část II - SAICM

Historický vývoj chemických opatření na globální úrovni

- Proč?

historie je nezbytná k pochopení tvorby a různorodosti mezinárodního systému v oblasti chemických látek a tedy i stávajícího systému ochrany životního prostředí na světové úrovni a související problémy, nedostatky, ale také výhody a příležitosti

přesahy, kam až politika k chemickým látkám sahá

Proč (řešíme chemické látky)?

- Trpké zkušenosti lidstva: otravy, epidemie, katastrofy a havárie, ale hlavně přírodní nerovnováha a problémy spojené s prudkým průmyslovým rozvojem po II. světové válce (50-70. léta 20. století)
- v současnosti 50 milionů známých látek, 150 000 se průmyslově vyrábí + každým rokem několik tisíc přibývá
- cca 100 000 se denně používá

Jak jste na tom vy? s kolika typy se denně setkáváte?

Jaké to bylo/je ve světě kolem nás

- detailně prostudované máme jen zlomek vyráběných látek a jen chemických individuí
- snaha o řád u chemických látek - pravidla a legislativa od 60. let 20. století

byla zvláštní ustanovení týkající se výrobků, ale nikdy rámcová legislativa k chemickým látkám

řešili jsme nerovnováhu v životním prostředí - problémy – kyselá dešť, ozonová vrstva, eutrofizace vod, znečištěné ovzduší...

otravy, havárie - aby se už neopakovaly

▶ Akce na světové úrovni ale i na úrovni kontinentální, regionální a národní ale v různém rozsahu a časovém horizontu – nejednotné jak obsahem tak formou

Proč řešíme chemické látky - rizika a potřeby

- každá z vyráběných chemických látek má jednu nebo více nebezpečných vlastností, které se mohou obrátit proti lidskému zdraví nebo životnímu prostředí - chemická bezpečnost/přijatelná rizika
- chemické látky neznají hranice a některé se přenáší na velké vzdálenosti od zdroje znečištění/použití = potřebujeme spolupráci okolních zemí
- potřebujeme účinné nástroje a jednotné

Problémy s chemickými látkami

Chceme

regulovat rizika/nebezpečí, mít jednotné postupy, stejná pravidla

si rozumět (terminologie)

chránit zdraví při práci

chránit životní prostředí

“Globální chemický cíl”

Do roku **2020** zajistit, aby byly chemické látky vyráběny a používány tak, aby se minimalizovaly jejich nepříznivé dopady na lidské zdraví a životní prostředí.

(Cíle milénia, [Rio de Janeiro 1992](#))

Chemické látky a návaznost na udržitelný rozvoj

A) “Globální chemický cíl” - Rio de Janeiro 1992

B) **odstavec 23** Implementačního plánu Světového summitu o udržitelném rozvoji (Johannesburg 2002) https://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf

C) Agenda 21, kapitola 19 = nakládání s chemickými látkami

6 oblastí činnosti <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

- Prohloubení a zrychlení mezinárodního hodnocení rizik chemických látek
- Sjednocení třídění a označování chemických látek
- Výměna informací o toxických chemických látkách a chemickém riziku
- Zavedení programů ke snižování rizik
- Budování národních znalostí a kapacit nakládání s chemickými látkami
- Prevence nezákonného mezinárodního obchodování s toxickými a nebezpečnými výrobky

Základní informace o SAICM

- Strategický přístup pro mezinárodní nakládání s chemickými látkami (Strategic Approach to International Chemicals Management, SAICM)
- navazuje na Mezivládní fórum pro chemickou bezpečnost, IFCS (od 1994) - výměna informací/ znalostí
- odstavec 23 Implementačního plánu Světového summitu o udržitelném rozvoji (Johannesburg 2002) a kapitola 19 Agendy 21
- vyjednávání: od listopadu 2003, schváleno na 1.konferenci o Mezinárodním nakládání s chemickými látkami (ICCM1) v únoru 2006 v Dubaji.

Výsledek: právně nezávazný politický rámec nástroj k vybudování systému bezpečného a trvale udržitelného nakládání s chemickými látkami harmonizaci práva v dané oblasti časové omezení 2009-2020

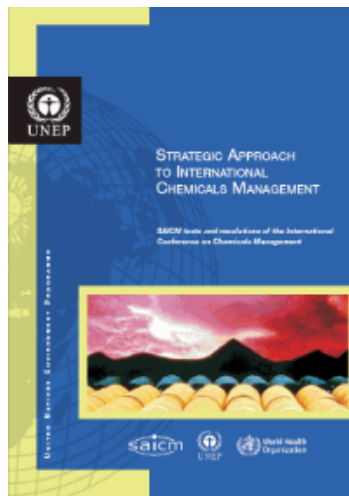

www.saicm.org

Témata SAICM

5 oblastí

- Snižování rizik
- Zvyšování znalostí a informace
- Řízení / institucionální opatření
- Budování kapacit a technická spolupráce
- Nezákonné mezinárodní obchodování

Základní dokumenty SAICM:

- Deklarace (High-level Declaration)
- Rámcová politická strategie (Overarching Policy Strategy)
- Globální plán činností (Global Plan of Action)

Zvláštnosti a přínosy SAICM

Kalendář ICCM: 2006, 2009, 2012, 2015 a 2020

Účastníci: vlády, mezinárodní a nevládní organizace, průmysl a zájmové svazy/asociace

Zavádí globální harmonizovaný systém/nástroj třídění a označování chemických látek - **GHS**

Zapojuje všechny zainteresované strany

Rozšíření působnosti - technologický pokrok (new and emerging issues) - od roku 2009

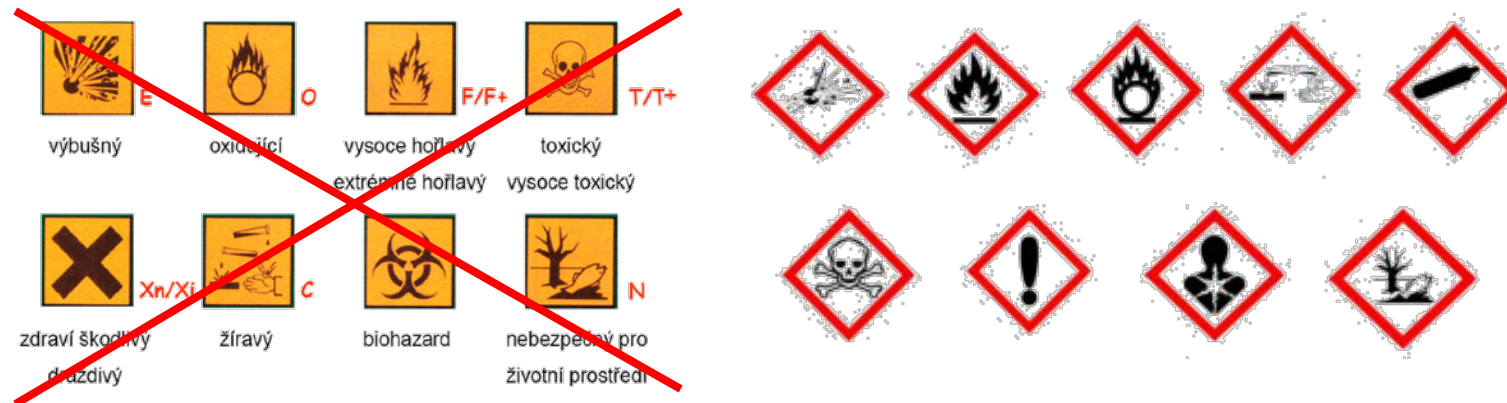
Spolupráce sektorů zdraví a životního prostředí

nyní proces v mezidobí o “novém SAICM” po roce 2020 - komplikuje jej pandemie, už jsou 2 roky zpoždění...

Globální harmonizovaný systém (GHS) - co to je?

system OSN - klasifikace a označování chemikálií, pro identifikaci nebezpečných chemikálií a směsí a informovanost veřejnosti

stanovuje požadavky na systém označování látek a směsí:
výstražné symboly nebezpečnosti

signální slova - slovo označující kategorie nebezpečnosti
standardní věty o nebezpečnosti, tzv. H-věty, dříve R-věty
pokyn pro bezpečné zacházení, tzv. P-věty, dříve S-věty
označení výrobku
informace o dodavateli

Nová a vynořující se témata - prioritní otázky

Nová a vynořující se témata (emerging policy issues) = 4 schválené v 2009

Olovo v barvách [Harmful Substances - United Nations Environment Programme \(UNEP\)](#)

Partnerství/globální aliance pod patronací WHO ve spolupráci s UNEP

E-waste http://www.basel.int/techmatters/e_wastes/wks-rep-11022010.doc

Spolupráce s Basilejskou úmluvou, UNEP,

Chemické látky ve výrobcích [UNEP - The Chemicals in Products project](#)

UNEP+Švédsko

několik globálních seminářů

spolupráce s průmyslovými odvětvími - textil, hračky - GCO I i II

Nanomateriály a nanotechnologie [Nanotechnology and Manufactured Nanomaterials | UNITAR](#)

[Chemicals and Waste Management Programme](#)

IOMC (UNIDO a OECD)

Specializované semináře ve všech regionech výměna informací a zjištění stavu o výrobě a použití, pilotní studie -, jak zlepšit informovanost veřejnosti a informace o rizicích nanomateriálů plynoucích z jejich použití

Nová a vynořující se témata - 2015

Nová a vynořující se témata (emerging policy issues) = další 3 schválené v 2015

- **Endokrinní disruptory**
- doplnění informací o problematice a výzva ke spolupráci, zejména mezinárodní organizace s vládami na různých úrovních, role pro vědce, WHO
- **Perzistentní chemické látky vylučované do životního prostředí z léčiv (EPPP - Environmentally persistent pharmaceutical pollutants)**
- **Zvláště nebezpečné pesticidy (HHP - Highly Hazardous Pesticides)**

SAICM - Stále aktuální otázky

Potřebujeme SAICM ve stávající podobě?
NE, ale nevíme jak má vypadat “beyond 2020”

Jak lépe zapojit do “synergií” a účelně využít existující strukturu MEAs?
Převést SAICM do cílů milénia (SDG, 2030)?
Dokážeme převést část do právně závazného systému, bude politická vůle?

Výběr prioritních témat (dilema – jak dokončit stávající a přidávat nová? - podle jakých kritérií? Kde na to vezmeme? = politické rozhodnutí

Účast “zainteresovaných stran” - lze optimalizovat - kde a jak? - iniciativy průmyslu, činnost NNO - na posledním jednání bylo více NGO než vládních delegátů